

Janette Grönfors & Katariina Puhakka

Regionalt genomförande av åtgärdsprogrammen för romska ärenden på landskapsnivå (MAARO-programmen) 2019–2020

SAMMANDRAG

Enkäten sändes till 320 kommuner och städer i Finland och på Åland. Enkäten besvarades av 57 kommuner, vilket innebär att svarsprocenten var 18 procent.

Av de kommuner som besvarade enkäten hade 4 procent utarbetat ett MAARO-program, medan 79 procent uppgav att de inte hade något MAARO-program. Av kommunerna konstaterade 17 procent att det inte bor romer i deras kommun.

En kommun svarade att de inte har något MAARO-program, men att staden har en likabehandlingsplan som gäller hela staden och som omfattar diskrimineringsgrunderna enligt diskrimineringslagen. En annan kommun svarade att kommunen har tillsatt en tvärsektoriell kommitté för romska ärenden som består av representanter för staden, nämnderna, församlingen, arbets- och näringstjänsterna, sysselsättningstjänsterna, socialarbetet bland vuxna och den romska befolkningen.

Utbildning

Åtgärder för att främja romers deltagande i utbildning 2019–2020

Frågan besvarades av 41 kommuner. Av många svar framgick det att kommunen inte har några åtgärder som riktar sig specifikt till romerna, utan att man vid behov utnyttjar de stödåtgärder för undervisningen som är tillgängliga för alla. Många kommuner konstaterade även att minoriteter beaktas i skolornas jämställdhets- och likabehandlingsplaner.

I några kommuner hade man anställt ett skolgångsbiträde med romsk bakgrund. I en kommun hade man år 2020 tillsatt en romsk arbetsgrupp med det centrala syftet att förbättra utbildnings- och hobbyomöjligheterna för unga romer. En kommun hade behandlat utbildningsfrågorna i samarbete med kommunens romska arbetsgrupp, som består av representanter för läroanstalterna, arbets- och näringsbyrån och Navigatorn. Barnens skolgång har främjats med hjälp av stödåtgärder inom socialservicen och barnskyddet.

Inom bildnings- och utbildningssektorn i en kommun har man inrättat ett multiprofessionellt nätverk för romska elever som strävar efter att stödja och öka romska barns och ungas allmänna välmående genom att förbättra möjligheterna till en trygg uppväxt, stärka delaktigheten och tillhörigheten bland barn och deras föräldrar samt säkerställa en utbildnings- och sysselsättningsstig för barn och unga. Nätverket omfattar allt från småbarnspedagogiken till det andra stadiet.

I en kommun hade man parallellt med den romska arbetsgruppen stött unga romers skolgång genom projektet Elämää varten. Man hade samarbetat med läroanstalter och som en konkret

åtgärd till exempel stött och hjälpt unga romer med distansundervisningen under coronavåren 2020.

I ett svar konstaterade man att det är svårt att ordna stöd för undervisningen och säkerställa en oavbruten utbildningsstig på grund av de romska elevernas rörlighet. Enligt svaret avspeglar sig flyttningsfrekvensen ofta i inlärningsresultaten och elevernas framsteg. I fråga om de elever som rör sig mellan olika länder stöder man i kommunen språkinläringen och har individuella arrangemang för att beakta språkbakgrunden i undervisningen.

Önskemål om samarbete och stöd i utbildningsärenden

De flesta önskemål handlade om att få mer information och utbildning om romerna och den romska kulturen. I svaren önskades till exempel ett informationspaket om de viktigaste sederna i den romska kulturen. Man önskade att regionförvaltningsverkens planerare ska ordna utbildning om temat och sammanställa utbildningsmaterial samt lyfta fram god praxis i samband med utbildningar/samarbetsmöten.

Av planerarna önskades även praktiskt stöd för att hänvisa romska studerande till yrkesstudier.

Sysselsättning

Åtgärder för att stödja sysselsättningen av romer 2019–2020

Frågan besvarades av 37 kommuner. I de flesta svar uppgav kommunerna att de tillämpar samma sysselsättningsstödåtgärder för alla kommuninvånare och att de inte har vidtagit några specialåtgärder.

I en stad hade man vidtagit positiva specialåtgärder för unga: man hade sökt upp dem och erbjudit dem jobb via nätverk i stället för via rekryteringsannonser. I en annan kommun jobbar den romska arbetsgruppen särskilt för att främja utbildningen och sysselsättningen bland unga: i arbetsgruppen deltar en anställd vid arbets- och näringsbyrån och stadens sysselsättningshandledare. Medborgarinstitutet i kommunen har även ansökt om understöd för en kurs bland annat för att förbättra romska kvinnors digitala färdigheter, vilket har en positiv effekt på sysselsättningen.

I en stad pågår ett nätverkssamarbete mellan vuxentjänsterna inom den sektorsövergripande samservicen som främjar sysselsättningen (TYP) och organisationen Romano Missio. Personalen har hösten 2020 fått utbildning om likabehandling av romer för att öka kunskapen om hur man kan effektivisera sysselsättningen av personer med romsk bakgrund.

I en stad hade sysselsättningstjänsterna överförts till utbildningssamkommunen, där det arbetar en servicechef för sysselsättningstjänster, en specialungdomshandledare och en arbetsledare för bilsidan med romsk bakgrund.

I en stad har den romska arbetsgruppen beaktat målen i sin handlingsplan. Man har inlett en dialog med den lokala företagargruppen. Stödet för sysselsättningen av romerna ingår i målen och åtgärderna för stadens projekt Vast vastensa (ESF 2020–2022).

Önskemål om samarbete och stöd i sysselsättningsärenden

Det påpekades att aktörerna på fältet bör informeras om att det finns en särskild planerare för romska ärenden. Det ansågs viktigt att planerarna vid regionförvaltningsverket marknadsför sitt arbete och dess mål.

Man önskade fler regionala möten efter coronatiden. Regionförvaltningsverkets planerare kunde eventuellt redan i vår hålla ett Teams-möte på landskapsnivå om det kommande kommunförslaget och de förändringar som det medför för a) arbetssökandena med romsk bakgrund b) myndigheterna c) arbetsgivarna.

Likabehandling

Åtgärder för att främja likabehandling av romer och deras möjligheter att anlita service på lika grunder 2019–2020

Av många svar framgick det att man inte har vidtagit några separata åtgärder och att man i all service utgår från att alla kommuninvånare ska behandlas lika.

I en stad hade de romska ärendena överförts från delegationen för mångkulturella frågor till kommittén för jämställdhet och likabehandling och de romska ärendena hade underställts koncernförvaltningen. Staden hade även utfört en omfattande kartläggning av minoritetsgrupperna.

I en stad hade sektorerna och serviceområdena ordnat utbildning för att öka sensitiviteten för romerna bland personalen. Inom stadens social- och hälsovårdssektor utförs familjearbete bland romer för att stödja vardagsfärdigheterna, föräldraskapet samt barn och ungas skolgång. Romernas familjearbetare hjälper även familjerna att sköta praktiska ärenden på olika områden. Familjearbetarna ordnar utbildning om den romska kulturen och om klientarbetet bland de romska familjerna.

I en kommun hade kommittén för romska ärenden diskuterat metoder för att positivt påverka attityderna till och underlätta romernas möjligheter att hyra en bostad och deras boende i övrigt.

Önskemål om samarbete och stöd i likabehandlingsärenden

Det ansågs viktigt att planerarna av romska ärenden vid regionförvaltningsverken känner till hyresbostadsaktiebolagens förfaranden för att välja hyresgäster med tanke på eventuella klagomål om svårigheter att få en bostad och behandlingen av minoriteter. I ärenden som gäller diskriminering eller dåligt bemötande/missbruk av rättigheter föreslogs det att regionförvaltningsverket ska kunna kontakta de behöriga parterna.

Man önskade information om den romska kulturen inom alla sektorer och om vilka faktorer som bör beaktas i utbildningen, boendet samt social- och hälsovårdstjänsterna.

Det romska språket och den romska kulturen

Åtgärder för att återuppliva och upprätthålla det romska språket 2019–2020

Frågan besvarades av 33 kommuner. Av de flesta svaren framgick det att man inte vidtagit några åtgärder för att återuppliva och upprätthålla det romska språket.

I några kommuner hade man undervisat grundskoleelever i romska eller erbjudit kommunens lokaler för undervisning i romska. I en kommun ordnar man vid behov undervisning i romska som klubbverksamhet. En kommun svarade att man har bildat en undervisningsgrupp för personer med romska som modersmål, och om man inte får tillräckligt med elever till den försöker man introducera det romska språket till romska barn via klubbverksamhet (språkbo).

I en kommun har den romska arbetsgruppen regelbundet behandlat åtgärder för att bevara det romska språket, men tyvärr har kommunen inte haft tillräckliga resurser för dessa.

Åtgärder för att stödja den romska kulturen och konsten 2019–2020

Frågan besvarades av 36 kommuner. Största delen av kommunerna konstaterade att de inte vidtagit några särskilda åtgärder.

En stad svarade att deras stadsmuseum enligt museernas riksomfattande arbetsfördelning tilldelats uppgiften som museum för den romska kulturen. Museet dokumenterar och lagrar i sina samlingar material i anslutning till den romska kulturen och ordnar nästan varje år utställningar om den romska kulturen samt musikbetonade evenemang som presenterar den romska kulturen. I museets grundutställning ingår en helhet som presenterar den romska kulturen, och varierande utställningar om den romska kulturen ordnas så gott som varje år.

Andra exempel på åtgärder i kommunerna var att man planerat en kurs om romska kläder vid arbetarinstitutet och att man ställt lokaler till den romska befolkningens förfogande för möten samt musik- och sångövningar.

I en kommun hade man i anslutning till romernas nationaldag planerat ett evenemang med möjlighet att bekanta sig med den romska kulturen. Man hade även planerat utbildning för småbarnspedagogikens personal och undervisningspersonalen.

Önskemål om samarbete och stöd i ärenden som gäller romernas språk, kultur och konst

Man önskade att regionförvaltningsverkets planerare ska förmedla information och idéer i samband med att kommunen planerar projekt och ansöker om finansiering. Planeraren får även gärna informera om kulturevenemang i anslutning till den romska kulturen.

Man ville gärna ha information om god praxis och exempel från andra regioner.

Delaktighet i samhället

Åtgärder för att beakta romska barns och ungas delaktighet 2019–2020

Frågan besvarades av 37 kommuner. I en stor del av svaren konstaterade man att inga särskilda åtgärder vidtagits och att strukturerna för barns och ungas delaktighet grundar sig på verksamheten i elev- och studeranderåden i skolorna och läroanstalterna samt i ungdomsfullmäktige. På så sätt har alla barn och unga likvärdiga möjligheter att bli hörda och delta.

Inom ungdomstjänsterna i en stad hade man anställt en ungdomshandledare på heltid med ansvar för ungdomsarbetet bland romerna i syfte att på olika sätt främja delaktigheten bland romska barn och unga. Barn och unga kan påverka innehållet i verksamheten som pågår varje vecka eller regelbundet inom olika klubbar, smågrupper och på läger samt i samband med evenemang och livesändningar.

I en stad hade man arbetat för romerna inom ungdomstjänsterna och ökat kunskapen om den romska kulturen inom småbarnspedagogiken.

Åtgärder för att stödja den romska befolkningens delaktighet i samhället 2019–2020

Frågan besvarades av 31 kommuner. I en del av svaren konstaterade man att inga särskilda åtgärder vidtagits och att alla kommuninvånare har likvärdiga möjligheter att delta och påverka.

I några kommuner hade man inrättat romska arbetsgrupper.

Vid utarbetandet av likabehandlingsplanen i en stad hade man hört bland annat det romska forumet i Finland. En enkät om främjandet av likabehandling och jämställdhet hade delats via sociala medier i de romska samarbetsgrupperna. Dessutom hade stadens jämlikhetskommitté på sina möten behandlat romska ärenden och uttalat sig om att främja romernas ställning.

Önskemål om samarbete och stöd i delaktighetsärenden

I svaren föreslogs det att samarbetet mellan kommunerna ska ökas. Man önskade att regionförvaltningsverkets planerare ska informera romerna om att basservicen och de övriga kommunala tjänsterna är tillgängliga för alla befolkningsgrupper på likvärdiga grunder.

Programinnehåll om romerna och den romska kulturen

Åtgärder för att öka programinnehållet om romerna och den romska kulturen 2019–2020

Frågan besvarades av 31 kommuner. Största delen av kommunerna konstaterade att de inte vidtagit några särskilda åtgärder.

I en stad hade man lyft fram den romska kulturen på följande sätt: representanter för romerna skapade i samband med romernas nationaldag en blogg och en nyhetsöversikt på stadens webbplats. I stadens tidning publicerades en intervju om den romska kulturen. I översikten av sektorerna i jämlikhetskommitténs handlingsprogram betonades verksamheten för unga romer inom bildningsväsendet. Stadens bildbank kompletterades med bilder av lokala romer.

I en kommun hade man på distans ordnat bland annat utbildning inom ramen för projektet Terne Apre – Nuorten vuoro. I samma kommun planerade man att i slutet av 2020 ordna utbildningen Depolarisaatio – vastakkainasettelun purku av Miriam Attias inom ramen för projektet Elämä varten och tillsammans med den lokala romska arbetsgruppen. Detta innehåll hade förtom romerna erbjudits även myndigheterna och fostrings- och undervisningspersonalen.

Önskemål om samarbete och stöd i mediefrågor

Enligt svaren är det viktigt att få stöd i mediefrågor. För dem som verkar i mediebranschen bör det ordnas informationstillfällen och utbildning om hur man kan lyfta fram den romska kulturen och romska ärenden.

I ett svar föreslogs det att samarbetet kunde ske vid kommunens kommunikationsavdelning.

Det lokala arbetet för romerna

Åtgärder för att utveckla det lokala arbetet för romerna 2019–2020 (t.ex. romska arbetsgrupper, gemensamma seminarier, uppmärksammande av internationella romadagen)

Frågan besvarades av 34 kommuner. Många kommuner uppgav att de har en romsk arbetsgrupp. Många kommuner berättade även att de uppmärksammar den internationella romadagen årligen genom att ordna program och evenemang inom olika servicehelheter och genom att flagga. På grund av coronaläget tvingades man dock avboka alla evenemang 2020.

Önskemål om samarbete och stöd för att utveckla det lokala arbetet för romerna

Det påpekades att regionförvaltningsverkets planerare kunde informera om arbetet för romerna nationellt och på EU-nivå.

Man konstaterade att det vore intressant att höra om andra kommuners erfarenheter av de lokala romska arbetsgrupperna; vem som ansvarar för dem i kommunerna och vilken genomslagskraft de haft.

Det poängterades att planeraren har en viktig roll för att stödja utvecklingen av de romska arbetsgrupperna, och att det när man återgår till vardagen efter undantagsförhållandena är viktigt att planeraren besöker arbetsgruppens möten på plats och ställe åtminstone en gång i halvåret.

Det internationella arbetet för romerna

Åtgärder för att stärka det internationella myndighetssamarbetet i anslutning till romska ärenden 2019–2020 (t.ex. projekt, evenemang, medier)

Frågan besvarades av 33 kommuner. I största delen av kommunerna konstaterade man att inga särskilda åtgärder vidtagits.

En stad uppgav att även romerna kommer att få sin röst hörd i de kommande jämlikhetsverkstäderna i anslutning till Europas kulturhuvudstad 2026.

I en kommun behandlas det internationella arbetet för romerna regelbundet i den regionala delegationen för romska ärenden.

I en stad har jämlikhetsarbetet en internationell dimension genom att man har deltagit i utvecklingsarbetet kring klienternas/patienternas jämlikhet inom den internationella arbetsgruppen TF MED (Task Force Migration, Equity, Diversity), som staden har varit med i sedan 2012.

Staden medverkar i nätverket European Coalition of Cities Against Racism, där ett fokusområde är att främja likabehandlingen av romer på lokal nivå. Inom nätverket delas fungerande verktyg för att främja likabehandlingen av romer.

Önskemål om samarbete och stöd för att främja det internationella arbetet för romerna

Man önskade information om romernas situation på olika håll i världen och i Finland och färdigheter för det fall att det kommer internationella romer till kommunens område.

Det konstaterades att många finländska romer rör sig mellan Sverige och Finland. De kommuner som lyfte fram detta i sina svar konstaterade att de inte samarbetar med Sverige och funderade om detta är något som behöver utvecklas.

I ett svar konstaterade man att det kommunspezifika samarbetet inte är det bästa sättet att driva romska frågor i medelstora och små kommuner. Romernas andel av befolkningen är ofta relativt liten. Därför vore det bra att till alla delar förbättra styrningen av det kommunala och regionala samarbetet.

Man önskade att planerarna av romska ärenden vid regionförvaltningsverken ska dela exempel om hur man främjat delaktigheten och integrationen i samhället i andra områden.